

קרקע כמכשיר כלכלי להקמת תשתיות ולצמצום משמעותי בפערים חברתיים

אריאל שרון

אין כיום מחלוקת לגבי הצורך הלאומי לפתח את התשתיות בישראל. הבעיה החשובה ביותר שתשתיות יכולות לפתור היא הפער ההולך וגדל באיכות החיים בין מרכז הארץ לבין הנגב והגליל וכתוצאה ממנו גם פער בחינוך. אם לא נצליח לצמצם את הפער הזה ואם רמת החינוך בגליל ובנגב תהיה נמוכה בהרבה מזו המקובלת במרכז יצמח לנו כאן דור רביעי של מצוקה. את הפער הזה יכולות התשתיות לצמצם במהירות יחסית על ידי יצירת נגישות קלה ומהירה יותר של אוכלוסיית הפריפריה למרכז הארץ.

בשנת 1960 חוקקה הכנסת את חוק היסוד הראשון, חוק יסוד: מקרקעי ישראל. בתמצית קבע חוק זה עיקרון לפיו מקרקעי ישראל נמסרים רק בחכירה ולא במכר. במשך שנים נעה המדיניות הקרקעית של ישראל, במידה והייתה מדיניות כזו, על המסלול של חיפוש הנתיב הנכון בין השגת מקסימום זכויות לחוכר תוך שמירה על עיקרון הבעלות הלאום על הקרקע.

מתוך הכרה בחסר הזה של מדיניות מינית, מיד עם כניסתי לתפקיד שר התשתיות הלאומיות האחראי על מינהל מקרקעי ישראל, ועדה לקביעת עקרונות המדיניות הקרקעית בראשותו של פרופסור בועז רונן. בתום עבודה יסודית קיבלה הוועדה שורה של החלטות יסוד חשובות בתחום המדיניות הקרקעית. בהתחשב בנסיבות ובאווירה ששררה אז ביחס להתיישבות, זו הייתה הצעה טובה למיגור החקלאי.

לצערי לא הצלחתי באותם ימים לשכנע את החקלאים שההצעה טובה להם. הם חיו בתחושה שיוכלו לקבל יותר. פעמים רבות הסברתי אז לאנשי ההתיישבות כי בחיים הפוליטיים אנו נתונים תמיד במין מצב של גלגל מסתובב. היום אתה כאן ומחר אתה שם. היום אפשר ומחר אי אפשר. ואמרתי להם דבר נוסף: הנושא של הפשרת הקרקעות החקלאיות לא תלוי במפלגה כזאת או אחרת שמרכיבה את הממשלה. זה תלוי באנשים, בתחושות הציבור. מי שקשור לקרקע יותר וחש את הנושא הזה מבין, ומי שלא קשור אינו מבין. השינויים שעוברים על החברה הישראלית אינם פוסחים על השקפות ותפיסות שבעבר היו אבן יסוד והיום יש הרואים בהן תפיסות מיושנות ובלתי קבילות.

**"בנגב ניצבת
ישראל בפני בעיה
קשה מאוד: כ־900
אלף דונם של
קרקעות מדינה לא
מצויים בידינו אלא
בידי האוכלוסייה
הכדונית".**

שנים חלפו ונושא התמורה בעת הפשרת קרקע חקלאית לבניה הגיע לדיון בבית־המשפט העליון בהרכב של שבעה שופטים. בנסיבות של היום אינני יודע אם יוכלו החקלאים לקבל את מה שניתן היה לקבל בעבר. אני מקווה שהנוק לא יהיה גדול מדי. בכל מקרה אסור לשכוח כי הכללים שמבקשים להחיל על הפשרת קרקע חקלאית וכן גובה הפיצוי שיקבל החקלאי בעת ההפשרה, הם דברים מאוד חשובים, בעיקר משום שהם נוגעים לזכויות של אדם שחי על אדמתו לעתים במשך עשרות בשנים.

לפני שארד לפרטים בנושא ההפשרה יש, לדעתי, צורך לשאול את עצמנו שאלה יסודית אחת: מה בכלל אנחנו, כמדינה, צריכים לעשות בקרקעות המצויות בידינו.

הנושא הראשון בהקשר זה הוא שאלת פריסת ההתיישבות היהודית בארץ. נכון שכיום איננו יודעים מה יהיה כיוון שקיימות התפתחויות פוליטיות חדשות ודברים שבעבר נראו מוסכמים, כמו תוכנית אלון למשל, שהייתה קונצנזוס לאומי — לפתע כמעט נעלמה. אבל אני מתייחס אליה כאילו היא קיימת, כי